

ÇAŞTANI BEY HİKÂYESİ'NE AİT YENİ BELGELER

NEW DOCUMENTS BELONG TO THE STORY OF ÇAŞTANI BEY

Murat ELMALI*

ÖZET

Çaştanı Bey Hikâyesi, Eski Uygur Türkçesi döneminde yazılmış olan *Daşakarmapathaavadānamālā* isimli eserin içerisinde yer alan hikâyelerden biridir. *Avadana* olarak bilinen bu tür hikâyeler içerisinde *Çaştanı Bey Hikâyesi* en derli toplu olan hikâyelerdendir. Bu hikâyeye ait belgeler üzerine ilk çalışma Uigurica IV'te yapılmıştır. Daha sonraki çalışmalar da daha çok burada ele alınan Eski Uygurca belgelere dayanmaktadır. Eski Uygurcaya ait belgelerin tasnifi neticesinde bu hikâyeye ait yeni belgeler tespit edilmiştir. Yapmış olduğumuz bu çalışma, son dönemde tespit edilen ve bu hikâyeye ait olan yeni belgelere dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Çaştanı Bey Hikâyesi*, *Eski Uygurca*, *Daşakarmapathaavadānamālā*, *avadana*

ABSTRACT

The story of Çaştanı Bey, which is one of the stories included in *Daşakarmapathaavadānamālā*, is written during the Old Uighur Turkish. *Çaştanı Bey* is the most well coordinated story in the *Avadana* type stories. The first study on the documents belong to this story is

done on Uigurica IV. Also the subsequent studies are depended on the documents which are included in it. New documents are established as a result of the classification of Old Uighur documents. This study is based on the documents of this story which are established recently.

Keywords: *The story of Çaştanı Bey*, *Old Uighur Turkish*, *Daşakarmapathaavadānamālā*, *avadana*

GİRİŞ

Buda'nın öğretisini halka yaymak ve bu öğretinin geniş alanlara yayılmasını sağlamak amacıyla yazılan *avadana*'lar Budist Uygur Edebiyatı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Genellikle "Buda ve Buda olmaya namzet varlıkların (*bodhisattva*) başlarından geçen olayları, canlıları kurtarmak için kendilerini fedâ etmelerini anlatan hikâyeler"¹ olarak bilinen bu edebî türün pek çok örneğine ilk dönem Uygur Edebiyatında rastlarız. *Çaştanı Bey Hikâyesi* de bu *avadana* edebiyatının ilk örneklerindedir. *Daşakarmapathaavadānamālā* (DKPAM) isimli esere ait olan bu *avadana*, eserin *övke üz buz köñül* (Skr. *vyāpā*) "*Öfkelenmek*" bölümüne yani dokuzuncu günaha ait bir *avadana*'dır.² Bu *avadana*'da *Çaştanı Bey*, ülkesine musallat olan ve salgın bir hastalığa neden olan şeytanlarla savaşmaktadır. *Çaştanı Bey*, şeytanlarla yapmış olduğu kahramanca savaşı kazanarak hem ülkesini hastalıktan kurtarmış hem de Buda'lık mertebesine erişmiştir.

Müller'in başlattığı araştırmaları devam ettiren Gabain, Uigurica IV'te bir dizi belge yayımlamıştır. Bu belgelerin DKPAM'nin Uygur versiyonu olduğu yine bu çalışmada kesin olarak tespit edilmiştir. *Çaştanı Bey Hikâyesi* bu belgeler içerisinde ilk ele alınan ve bütün bir hikâye olarak neşredilen *avadana*'dır.³ U IV'te üzerine çalışılan ve bu hikâyeye ait olan belgeler şunlardır: T III 84-42 (Mz. 670) Ön, Arka; T III 84-45 (Mz. 784) Ön, Arka; T III 84-46 (Mz. 775) Ön, Arka; T II Y 60-t (Mz. 811) Ön, Arka; T III 84-43 (U 452) Ön, Arka; T II Y 58 (Mz. 98) Arka; Y 59 (Mz. 151) Arka; T II M 7 (U451) Arka.

¹ Kemal Eraslan, *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, Ankara 2012, s. 47.

² Murat Elmalı, *Daşakarmapathaavadānamālā, Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım* (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2009, s. XVIII.

³ F.W.K. Müller - A. VON Gabain, *Uigurica, IV*, Berlin 1931, s. 677-700.

Eski Uygurca destansı bir masal özelliği gösteren bu *avadana* üzerine Türkiye'de ilk çalışmayı Saadet Himran yapmıştır.⁴ Himran'ın çalışması U IV'te yapılan çalışmanın Türkçeye tercümesidir.⁵ Bu çalışma üzerine yapılan diğer çalışmalar U IV'te olduğu gibi DKPAM belgeleri üzerine yapılan çalışmalar içerisinde ele alınmıştır. Ehlers, *Altun Yaruk* (AY) ve DKPAM belgeleri üzerine yapmış olduğu katalog çalışmasında bu hikâyeye ait belgelerden Mz. 670, Mz. 784, Mz. 775, Mz. 811, Mz. 98, Mz. 151 numaralı belgeleri tanıtmıştır.⁶ Bu katalogda belgeler sıralanırken hikâyenin bütünlüğünden ziyâde, belgelerin tasnif numaraları dikkate alındığından belgeler arka arkaya sıralanmamıştır. Bununla birlikte, araştırmacı katalog çalışmasının giriş bölümünde yer alan günahların tasnifinde, Mz. 811 numaralı belge dışında, belgeleri bütün bir hikâye oluşturacak şekilde sıralamıştır.⁷

Rusya Bilimler Akademisi, St. Petersburg Şubesi, Şarkiyat Enstitüsü el yazmaları koleksiyonundaki DKPAM belgeleri üzerine yapılan çalışmada, bu hikâyeye ait sadece bir belge (Kr II 2/8) tespit edilebilmiştir.⁸ Ehlers'in kataloguna aldığı belgeler ile bu belgelere eklenen paralel ve tamamlayıcı belgelerden hareketle DKPAM üzerine yapılmış olan tez çalışmasında, bu hikâyeye ait belgeler de çalışılmıştır: Kr II 2/8 Ön, Arka; Mz. 670 Ön, Arka; Mz. 784 Ön, Arka; Mz. 775 Ön, Arka; Mz. 811 Ön, Arka; U 452 Ön, Arka; Mz. 98 Ön, Arka; Mz. 151 Ön, Arka.⁹

Bu hikâyeye ait belgeler üzerine yapılan son çalışma Wilkens'in yapmış olduğu katalog çalışmasıdır. Wilkens, DKPAM ve Uygurca *jataka*'lar üzerine yapmış olduğu bu katalog çalışmasında, *Çaştanı Bey Hikâyesi*'ne ait belgeleri dokuzuncu günah içerisinde tanıtmıştır.¹⁰ Wilkens, çalışmasında daha önce

⁴ Himran, bu çalışmasına "Çaştanı Bey Hikâyesi" adını vermiştir. Eseri hikâye olarak tanımlamak zordur. Eser daha çok destansı bir masal özelliği göstermektedir. Bununla birlikte eser, Eski Uygurca literatürde bu isimle anıldığı için yapmış olduğumuz çalışmada isim değişikliğine gidilmemiştir.

⁵ Saadet Himran, *Çaştanı Bey Hikâyesi*, İstanbul 1945, s. 14-37.

⁶ Gerhard Ehlers, *Altürkische Handschriften. Teil 2: Das Goldglanzsūtra und der buddhistische Legendenzyklus Daśakarmapathaavadānamālā*, Stuttgart 1987, s. 126-128; 154-156.

⁷ Gerhard Ehlers, a.g.e., s. 23.

⁸ Masahiro Shogaito - Lilia Tugusheva - Setsu Fujishiro, *The Daśakarmapathaavadānamālā in Uighur from the collection of the St. Petersburg Branch of the Institute of Oriental Studies Russian Academy of Sciences*, Kyoto 1998, s. 150.

⁹ Murat Elmalı, a.g.e., s. 126-137; 215-220.

¹⁰ Jens Wilkens, *Altürkische Handschriften Teil 10-Buddhistische Erzähltexte*, Stuttgart 2010, s. 196-201.

tespit edilemeyen U 1641, U 2004 + U 1775 + U 1589, U 1570, U 1015, U 1625 numaralı belgeleri de kataloguna almıştır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada, Wilkens'in kataloguna dâhil ettiği *Çaştanı Bey Hikâyesi*'ne ait yeni belgeler üzerinde durulacaktır. Berlin-Brandenburg Bilimler Akademisinin WEB sayfasındaki Turfan¹¹ ve Mainz¹² koleksiyonundan indirilen belgelerin transkripsiyonu ve tercümesi yapılacaktır. Bu hikâyeyi oluşturan belgelerin birbirleri arasındaki paralellikler gösterilecek ve belgelerin daha önce okunamayan kısımları olabildiğince tamir edilmeye çalışılacaktır. Çalışmanın sonunda belgeler düzenli bir şekilde sıralanarak hikâyenin kurgusu verilecektir.

YENİ BELGELERİN TRANSKRİPSİYON ve ÇEVİRİSİ

U 1641

Ön

001	(01)	[...]YP K[...]
002	(02)	[...] keyikler [...]
003	(03)	[...] ol yek[...]
004	(04)	[...]KY'T'KY
005	(05)	[... in]çe tip tidi ..
006	(06)	[...]K
007	(07)	[...] turur
008	(08)	[...]

Arka

009	(01)	[...]
010	(02)	[...] üküş tml[(1)glarig ...]
011	(03)	[...] utgalı y[igedgeli ...]

¹¹ http://www.bbaw.de/forschung/turfanforschung/dta/u/dta_u_index.htm (17.01.2014)

¹² http://www.bbaw.de/forschung/turfanforschung/dta/mainz/dta_mainz_index.htm (17.01.2014)

012	(04)	[...] kūsüşüñ [...]	
013	(05)	ilig beg t(e)r[kin ...]	
014	(06)	tilegeli ba[rıtı ...]	
015	(07)	rakş[as ...]	
016	(08)	ök öz [...]	

U 2004 + U 1775 + U 1589**Ön**

017	(01)	[...] ölüm mat[a]r a[gzın ...]	2004/1
018	(02)	[...]M MW .. t(e)rkin sözle[...]	2004/2
019	(03)	[...]’Y’K [...]Y’K [...]	2004/3
020	(04)	ölürür s(e)n .. ötrü ol yek	1775/2
021	(05)	[ça]ştanı ilig begniñ telim	1775/3
022	(06)	üküş k(a)lp ödlerte buyan	1775/4
023	(07)	[e]d[gü] kılınç kazanmışıña	1175/5
024	(08)	[...]D[...]	1775/6
025	(09)	[...]’ĞY’Ç[...]	1589/1
026	(10)	[...] titreyü	1589/2
027	(11)	ilig begke inçe tip [tidi]	1589/3
028	(12)	iligler iligi biltim seniñ	1589/4
029	(13)	türk küçüñin kim [...]	1589/5
030	(14)	[... y]ek içgek [...]	1589/6
031	(15)	[...]D[...]	1589/7

Arka

032	(01)	[...]	
033	(02)	[ili]g beg[i]g irakdan [körüp]	2004/2
034	(03)	ök öz körkin tegş[ürüp ...]	2004/3
035	(04)	[çaştanı iligni]ñ yig ü[stünki ...]	2004/4
036	(05)	katunınıñ körkin b(e)lgürtüp	1775/2
037	(06)	ilig beg basasınıtta yorıy	1775/3
038	(07)	oglagu ünin ünteyü ilig	1775/4
039	(08)	begke inçe tip tidi	1775/5
040	(09)	[amra]k begim [...]	1775/6
041	(10)	[...]Y[...]	1589/1
042	(11)	[... barı]r siz terkin [...]	1589/2
043	(12)	s[öz]l[e]gil amrak begime .. birök	1589/3
044	(13)	[sö]zlemeser s(e)n muna isig öz-	1589/4
045	(14)	-[üm üzü]lge]i turur .. [...]	1589/5
046	(15)	[çaştanı] ilig be[g ...]	1589/6

U 1570**Ön**

047	(01)	[...]L[...]	
048	(02)	edgülüg ç(a)ştanı	
049	(03)	iligkerü yakın barıp	
050	(04)	ol kutlug tınl(ı)gıg körmekin	
051	(05)	közümüzni kutlug kıvılg kıl-	
052	(06)	-alım .. mayırı bodıs(a)t(a)v inçe kılalım	

- 053 (07) [ti]p [...] ç(a)ştamı
 054 (08) [...]
Arka
 055 (01) WRWP [...]
 056 (02) manıb(a)dri *purnab(a)dri*
 057 (03) g(o)palı satagırı haymavatı pan-
 058 (04) -çıkıta ulatı yekler uruñutları
 059 (05) *erdinilig* yarıkların kedip busuş-
 060 (06) -lug sakınçl(ı)g köñülin kök kalık-
 061 (07) -ta ı[naru ber]ü yor[ıd]ıl(a)r .. ötrü

U 1015**Ön**

- 062 (01) *KWYR*[...]
 063 (02) ançak(ı)y[a ...]
 064 (03) [...]TY' yeklerke [...]
 065 (04) [...]YZ L'R 'Y *teg* [...]
 066 (05) y(i)me *mini* korkın[ç ...]
 067 (06) üçün tip tiser [...]
 068 (07) bursuñ kuvrag [...]
 069 (08) tutyuk m(e)n [...]
 070 (09) etözünde [...]
 071 (10) s(e)n anı biz Y[...]
 072 (11) tip tidi 'W[...]
 073 (12) y(a)rlıkamış [...] imag [...]

- 074 (13) M[...]’ *ed*
 075 (14) tavarım yok [...]
 076 (15) burkan [...]
 077 (16) süzülüp [...]
 078 (17) erke inçe *tip* [...]
 079 (18) biziñe y(i)me ol [...]
 080 (19) esirgençsiz köñüli[n ...]
 081 (20) *biş yüz* yekler [...]
 082 (21) ol *ertin üç* ’[...]
 083 (22) [...]’ altılar ..
 084 (23) *tüşemiş* [...]LĞ [...]
 085 (24) KWP[...] [...]WQ
 086 (25) balık uluş [...]
 087 (26) [...]
 088 (27) [...]
Arka
 089 (01) [...] tuyup
 090 (02) [...] ya]zuklug irinç
 091 (03) [...]RĞ’LY ugradı
 092 (04) [...] VK[...]W’D’’[...] SYTW
 093 (05) [...] yekler oot
 094 (06) [...] kidin artlarınta
 095 (07) [...]RY’TY’ yasın
 096 (08) [...] üntürtiler ..

- 097 (09) [...] karakların
 098 (10) [...] tag señiri teg
 099 (11) [...]P uganka [...]’KMYS ’R
 100 (12) [...]QY’
 101 (13) [...]
 102 (14) [...]RTMYS teg
 103 (15) [...]Ğ bargalı uma-
 104 (16) [...] yekler kıp kız-
 105 (17) -[ıl ...]ĞW teg közin
 106 (18) [...] küvençlig ootın
 107 (19) [...] tip tişdiler
 108 (20) [...]SW’ kim birök
 109 (21) [...] tıda tutguluk
 110 (22) [...]K’ ergülük
 111 (23) [...]YL’ ’S [...]RKY’
 112 (24) [...]WT içiñe
 113 (25) [...]QWSY’ kim
 114 (26) [...]K
 115 (27) [...]

U 1625**Ön**

- 116 (01) ÇSYZ köñ[ül ...]
 117 (02) t[i]di .. ne atl(i)[g...]
 118 (03) ’K rakşasa .. M[...]

- 119 (04) [...]Ğ negülük [...]
 120 (05) rakşas inçe [...]
 121 (06) köñül iyin [...]
 122 (07) [...] yavlak lamboda[ra ...]
 123 (08) [...]
Arka
 124 (01) [...]Y’
 125 (02) [...] yaşın yaşı((na))mıñ
 126 (03) [...] turur kıpkızıl
 127 (04) [...]P ulug bedük
 128 (05) [...] sakınçın
 129 (06) [...] ölürür .. birök
 130 (07) [...] s(e)n .. timin ök
 131 (08) [...]Q ĞYD[...]

(001-008) ... geyikler ... o şeytan ... şöyle dedi: ... durur ...

(009-016) ... pek çok canlıyı ... mağlup etmek için ... isteğin ... hükümdar hemen ... bulmaya gitti ... şeytan ... kendi ...

(017- 31) ölümcül *Matar* ağzını ... çabuk söyle ... öldürürsün ... bunun üzerine o şeytan, Hükümdar *Caştana*’nın sayısız zamanlarda sevap kazanmış olmasına ... titreyerek ... hükümdara şöyle dedi: “Ey, hükümdarlar hükümdarı! Senin yiğitliğinle kim ... şeytan ...

(32-46) ... hükümdarı uzaktan görür görmez hemen kendi suretini değiştirip ... Hükümdar *Caştana*’nın güzide kraliçesinin suretini takındı. Hükümdarın arkasından yürüyerek tatlı bir sesle seslenerek hükümdara şöyle dedi: “Sevgili hükümdarım! ... gidiyorsunuz! Hemen ... söyleyin ey sevgili hükümdarım! Eger söylemezseniz işte şimdi ölürüm.” ... Hükümdar *Caştana* ...

(47-54) Hayırhah hükümdar *Caştana*'ya doğru yaklaşip o kutlu canlıyı görmekle gözlerimizi (nurlandırılım) mutlu kılalım.” (dedi). *Bodhisattva maitreya* da öyle yapalım dedi. ... *Caştana* ...

(55-61) ... *pūrṇabhadra*, *māñibhadra*, *gopāla*, *satagiri*, *haimavatā*, *pañcika*'dan başka şeytanlar ve (onların) savaşçıları değerli zırhlarını giyip üzüntülü ve tasalı bir şekilde havada oraya buraya yürüdüler. Daha sonra ...

(62-88) birazcık ... şeytanlara ... gibi ... yine beni korkunç ... niçin diye soracak olursan ... (rahipler) cemiyeti ... tuttum ... vücudunda ... sen onu biz ... dedi. ... buyurmuş ... dayanak ... malım mülküm yok ... Buda ... temizlenip ... kişiye şöyle dedi: ... bize yine o ... cömertliğine ... beş yüz şeytan ... o kişiden üç ... aldılar ... rüya görmüş ... ülke ...

(89-115) ... hissedip ... günahkar zavallı ... niyetlendi ... şeytanlar ateş ... arka sırtlarında ... yayını ... ortaya çıkardılar ... gözbebekleri ... dağ eteği gibi ... ilaha ... gibi ... varama(dı) ... şeytanlar kıpkırmızı ... gibi gözü ... mağrur ateşle ... diye konuştular ... ki eğer ... engelleyerek yakalayacak ... ulaşacak ... içine ... kim ...

(116-123) gönül ... dedi ... ne isimli ... ey şeytan! ... niçin ... şeytan şöyle ... gönle göre ... kötü *lambodara* ...

(124-131) ... ışık parlamış ... durur kıpkırmızı ... yüce ... düşünceyle ... öldürür. Eğer ...sen hemen ...

YENİ BELGELERE AİT NOTLAR

021 [ça]ştanı: < *Skr. caştana* “*avadana*'daki hükümdarın adı”. *Caştana* M.S 80. yılda Hindistan'da yaşamış ve Satraplar hanedanı diyebileceğimiz kral hanedanını kurmuştur. Büyük olasılıkla *Caştana*, Saka hükümdarlarından II. Kadphises, Büyük İmparator Kanişka'nın babası tarafından himâye edilmiştir. *Caştana*'nın da diğer Sakalar gibi Orta Asya'dan gelmiş olması, tıpkı İmparator Kanişka gibi Hindistan'ı ele geçirdikten sonra Brahmanizme karşı mücadele etmesi ve Budizm'i himâye etmiş olması mümkündür.¹³

033 irakdan: Mz. 775 Ön, str. 13'te *irakdın*

043 s[öz]l[e]gil: Mz. 775 Ön, str. 22'de *sözleñ*

044 [sö]zlemeser s(e)n: Mz. 775 Ön, str. 22-23'te *sözlemeser siz*

¹³ Walter Ruben (Haz. Lütfü Bozkurt), *Eski Metinlere Göre Budizm*. İstanbul 2004, s. 53.

056 manib(a)drı: < *Skr. māñibhadra* “bir şeytan adı”; “sekiz generalden biri; bir yakşa (şeytan) kralı (seyyah ve tüccarların koruyucu tanrısı, *Kuvera*'nın bir diğer ismi olabilir.)”.¹⁴ Bu şeytan adı paralel belgede bulunmamaktadır.

056 purnab(a)drı: < *Skr. pūrṇabhadra* “sekiz yakşa (şeytan) generalinden birisi” Bu şeytan adı paralel belgede bulunmamaktadır.¹⁵

057 g(o)palı: < *Skr. gopāla* “bir şeytan adı; bir Naga kralı, bir arhant”.¹⁶ Bu şeytan adı paralel belgede bulunmamaktadır.

057 satagırı: < *Skr. satagiri* “bir yakşa (şeytan) adı; Buda ile aynı zamanda yaşayan kimse; sürekli *haimavatā* ile birlikte kullanılan bir isim”.¹⁷

057 haymavatı: < *Skr. haimavatā* “bir yakşa (şeytan) adı”.¹⁸

057-058 pañcıkı: < *Skr. pañcika* “sekiz büyük şeytandan üçüncüsü”.¹⁹

68 bursuñ: < *Çin. fo sêng* “rahipler cemiyeti, topluluğu”.²⁰ Eski Uygurca metinlerde kelimeye daha çok *bursañ* şekli ile rastlanır.

122 lamboda[ra]: “Bir dişi şeytan adı”.²¹

125 yaşın yaş((na))mı: Bu birleşik fiil *yaşın yaşamış* “yaşını yaşamış; şimşek çakmış”, *yaşın yaş(a)nmış* “gizlenmiş, şimşek gizlenmiş, (göz) yaşını gizlemiş” şekillerinde de okunabilir. Bu okumaların yanında Wilkens, “*yaşın yaş<ı>((n))amış*” okuma önerisinde bulunmuştur.²² Metinde Y'SYMYŞ şeklinde transliterasyonunu yapabildiğimiz kelimenin üst satırında müstensih ya

¹⁴ William Edward Soothill - Lewis Hodous, *A Dictionary of Chinese Buddhist Terms*, Taipei 1975, s. 435b.

¹⁵ William Edward Soothill - Lewis Hodous, a.g.e., s. 186b.

¹⁶ William Edward Soothill - Lewis Hodous, a.g.e., s. 466a.

¹⁷ F.W.K. Müller - A. VON Gabain, a.g.e., s. 726; Franklin Edgerton, *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary*. c. 2: Delhi 1977, s. 590a.

¹⁸ F.W.K. Müller - A. VON Gabain, a.g.e., s. 725; Sir Monier-Williams, *Sanskrit-English Dictionary*, Oxford 1964, s. 1304b.

¹⁹ F.W.K. Müller - A. VON Gabain, a.g.e., s. 726; William Edward Soothill - Lewis Hodous, a.g.e., s. 168b.

²⁰ A. VON Gabain, *Altürkische Grammatik*, Wiesbaden 1950 // Türkçe çevirisi: Mehmet Akalın, *Eski Türkçenin Grameri*, Ankara, 2003, s. 270b.

²¹ Sir Monier-Williams, a.g.e., s. 897b.

²² Jens Wilkens, a.g.e., s. 201.

da metni kontrol eden kişi (') eklemelerini yapmıştır. Metnin aslında yer alan bu düzeltmeden dolayı kelimeyi “yaşı((na))mı” şeklinde okumamız mümkündür. Bu bilgilerin yanında Clauson'da *yaşna-* “parlamak, ışığın parlaması” anlamına gelmekte ve *yaşın* “ışık” kelimesi ile birlikte kullanılmaktadır: *yaşın yaşnadı* “ışık parladı”.²³ Belgenin çok tahrip olması, birleşik fiilin bir bağlamının olmaması bu birleşik fiili anlamlandırmamızı güçleştirmektedir. Bununla birlikte çeviride *ışık parlamış* anlamı tercih edilmiştir.

BELGELER ARASI PARALELLİKLER

Çaştanı Bey Hikâyesi'ne ait daha önce tespit edilen belgelerde şu paralellikleri görebilmekteyiz:

Mz. 670 Ön, str. 1-2	Kr II 2/8 Ön, str. 9-11
Mz. 151 Ön, str. 1-5	U 452 Arka, str. 31-34
Mz. 98 Ön, str. 1-10	U 452 Arka, str. 20-28

Wilkens'in kataloğundan tespit ettiğimiz yeni belgeler üzerine yapılan transkripsiyon çalışması neticesinde, bu hikâyeyi oluşturan belgeler arasında yeni paralellikler tespit edilmiştir:

U 1641 Arka, str. 2-8	Mz. 775 Ön, str. 8-14
U 2004 + U 1775 + U 1589 Arka, str. 1-15	Mz. 775 Ön, str. 13-24
U 1570 Ön, str. 1-7	U 452 Arka, str. 26-31
U 1570 Ön, str. 1-6	Mz. 98 Ön, str. 8-10
U 1570 Arka, str. 3-7	Mz. 98 Arka, str. 1-4

Belgeler arasında tespit edilen paralellikler bozulmuş olan belgeleri tamir etmede ve daha önce yapılan transkripsiyonları düzeltmede, Eski Uygurca sahasında çalışanlara çok yardımcı olmaktadır.

U 1570 Arka, str. 3-7 ile Mz. 98 Arka, str. 1-4 arasındaki paralellik ile Mz. 98 Arka, str. 3'teki düşmüş olan kısım tamir edilmiş ve bu satırdaki anlam tam olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte U 1570 Arka, 2-3. satırlardaki şeytan isimleri de daha önceki belgelerde bulunmamaktadır. Daha önceki neşirlerde eldeki belgelere dayanılarak yapılan çalışmalarda bahsedilen bölüm; *satağırı haymavatı pañçıkıt[a] ulatı yekler uruñut[la]rı [er]dinilig ya[rıkla]rın kedip busuşlug sakınç[lu]g köñ[ül]in [kelip ...]LYĞ T'ınaru berü yorıdılar ..* “*Sātāgiri, Haimavatā, Pañcika*’dan başka şeytanlar ve (onların) savaşçıları değerli zırhlarını giyip sıkıntıyla gelip ... öteye beriye yürüdüler.” şeklinde transkripsiyon ve tercüme edilmiştir. Yeni belgelerin ve paralelliklerin bulunmasıyla bu bölüm; *manıb(a)drı purnab(a)drı g(o)palı satağırı haymavatı pañçıkıtı ulatı yekler uruñutları erdinilig yarıkların kedip busuşlug sakınç(ı)g köñülün kök kalıkta ı[naru ber]ü yor[ıd]ıl(a)r ..* “*pūrñabhadra, māñibhadra, gopāla, satağiri, haimavatā, pañcika*’dan başka şeytanlar ve (onların) savaşçıları değerli zırhlarını giyip üzüntülü ve tasalı bir şekilde havada oraya buraya yürüdüler.” şeklinde belge tamiri yapılarak yeniden transkripsiyon ve tercüme edilmiştir.

SONUÇ

Çaştanı Bey Hikâyesi'ne ait yeni belgelerin tespiti ile bu *avadana*'ya ait belgelerin tamiri ve sağlaması yapılmış, bunlara ek olarak hikâyeye ait daha önce bilinmeyen parçalar ile hikâyeye olabildiğince bütün bir hâle getirilmeye çalışılmıştır. Tespit edilen bu belgeler ile birlikte hikâyenin kurgusu da şu şekilde ortaya çıkmıştır:

Kr II 2/8 Ön

Mz. 670 Ön, Arka

Kr II 2/8 Arka

Mz. 784 Ön, Arka

U 1641 Ön, Arka

U 2004 + U1775 + U 1589 Ön, Arka

Mz. 775 Ön, Arka

²³ Sir Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford 1972, s. 979a.

Mz. 811 Ön, Arka

U 452 Ön, Arka

Mz. 98 Arka

Mz. 151 Arka

U 1570 Ön, Arka

U 451 Ön, Arka

Bu belgeler içinde yer almasına rağmen U 1015 ve U 1625 numaralı belgeler hikâyenin kurgusu içerisinde uygun bir yere yerleştirilememiştir. İleride bu *avadana*'ya ait yeni belgelerin ve başka bir dildeki paralelinin tespiti ile bu belgelerin de hikâye kurgusu içerisindeki yeri netleşecektir. *Çaştani Bey Hikâyesi*'nin başka bir dilde paraleli henüz tespit edilememiştir. Bu *avadana*'nın başka dillerdeki paralelinin tespiti, *Çaştani Bey Hikâyesi* üzerine yapılacak çalışmalarda dönüm noktası olacak ve yeni belgelerin tespitini de kolaylaştıracaktır.

İşaretler

- Fiil tabanına gelen ek.
- () İmla gereği yazılmayan fonemleri ve çeviride anlam gereği yapılan eklemeleri gösterir.
- (()) Müstensih ya da metni kontrol eden tarafından satır üzerine veya altına sonradan düzeltme amacıyla eklenmiş fonemleri gösterir.
- .. Eserin aslında var
- [] Düşmüş kısımlardaki onarımları gösterir.
- [...] Düşmüş kısımları gösterir.
- <> Eksik yazılmış unsurları gösterir.
- < Kelimenin kaynağını gösterir.
- ... Çeviride düşmüş kısımları gösterir.

Kısaltmalar

AY	Altun Yaruk
Çin.	Çince
DKPAM	Daşakarmapathaavadānamālā
Kr	Petersburg nüshasına ait belgeler.
Mz.	Mainz koleksiyonundaki belgeler.
Skr.	Sanskritçe
str.	satır
U	Turfan koleksiyonundaki belgeler.
U IV	Uigurica IV

KAYNAKÇA

- CLAUSON, Sir Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford 1972.
- EDGERTON, Franklin, *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary* c. 2, Delhi 1977.
- EHLERS, Gerhard, *Alttürkische Handschriften. Teil 2: Das Goldglanzsūtra und der buddhistische Legendenzklus Daşakarmapathaavadānamālā*, Stuttgart 1987.
- ELMALI, Murat, *Daşakarmapathaavadānamālā, Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2009.
- ERASLAN, Kemal, *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, Ankara 2012.
- GABAIN, A. Von, *Alttürkische Grammatik*, Wiesbaden 1950 // Türkçe çevirisi: Mehmet Akalın, *Eski Türkçenin Grameri*, Ankara 2003.
- HİMRAN, Saadet, *Çaştani Bey Hikâyesi*, İstanbul 1945.
- http://www.bbaw.de/forschung/turfanforschung/dta/mainz/dta_mainz_index.htm
- http://www.bbaw.de/forschung/turfanforschung/dta/u/dta_u_index.htm
- MÜLLER, F.W.K – GABAİN, A. Von, *Uigurica, IV*, SPAW, Berlin 1931.
- RUBEN, Walter (Haz. Lütfü Bozkurt), *Eski Metinlere Göre Budizm*, İstanbul 2004.
- SHOGAITO, Masahiro – TUGUSHEVA, Lilia – FUJISHIRO, Setsu, *The Daşakarmapathaavadānamālā in Uighur from the collection of the St. Petersburg Branch of the Institute of Oriental Studies Russian Academy of Sciences*, Kyoto 1998.
- SOOTHILL, William Edward – HODOUS, Lewis: *A Dictionary of Chinese Buddhist Terms*, Taipei 1975.
- WILKENS, Jens, *Alttürkische Handschriften Teil 10-Buddhistische Erzähltexte*, Stuttgart 2010.
- WILLIAMS, Sir Monier, *Sanskrit-English Dictionary*, Oxford 1964.